

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

De belangrijke positie van politieke partijen in onze democratie vraagt om het bestendigen van de onafhankelijke positie en het waarborgen van transparantie van politieke partijen. In de kabinetsreactie op het eindrapport van de Evaluatie- en Adviescommissie Wet financiering politieke partijen¹ heeft het kabinet aangekondigd dat het gaat werken aan een Wet op de politieke partijen. Een Wet op de politieke partijen was ook een aanbeveling van de Staatscommissie Parlementair Stelsel.²

2. Wie zijn betrokken?

De voorgestelde regels in de Wet op de politieke partijen raken het handelen van politieke partijen, zowel op landelijk- en decentraal niveau (ook op de BES-eilanden), en neveninstellingen en alle actoren die aan verkiezingen deelnemen (ook kandidaten van politieke partijen en kandidaten die met een blanco lijst aan verkiezingen deelnemen). Daarnaast raakt het indirect ook aan burgers die lid worden of willen worden van een politieke partij of een politieke partij willen oprichten. De voorgestelde regels in de Wpp bieden hen extra transparantie en daarmee inzicht in het handelen van een politieke partij.

De Wpp bouwt voort op de Wet financiering politieke partijen (Wfpp). In het samenstellen van de Wpp is gebruik gemaakt van de ervaring van politieke partijen met de Wfpp, de aanbevelingen van de Staatscommissie Parlementair Stelsel (commissie-Remkes) en de evaluatie van de Evaluatie- en Adviescommissie Wet financiering politieke partijen (commissie-Veling).

3. Wat is het probleem?

De huidige wetgeving t.a.v. politieke partijen beperkt zich tot de financiering van een politieke partij. De belangrijke rol die politieke partijen spelen in onze democratie vraagt echter om een bredere benadering, die zowel de onafhankelijke positie van politieke partijen bestendigt als waarborgen inbouwt voor transparantie van politieke partijen.

Daarnaast bevatte de huidige wetgeving geen regels of de mogelijkheid tot subsidiering voor politieke partijen op decentraal niveau. Dit terwijl de taken van het openbaar bestuur op decentraal niveau zijn toegenomen, en daarmee ook het belang van goede, transparante decentrale politieke partijen.

Er ontbreekt een op politieke partijen toegespitste verbodsregeling.

Het kabinet acht het van belang dat de belangrijke positie van politieke partijen in onze democratie op passende wijze in wetgeving tot uitdrukking komt en vindt het daarom wenselijk dat de bestaande en nieuwe wetgeving over politieke partijen, zoals is aanbevolen door de commissie-Remkes, zoveel mogelijk in één specifieke wet wordt gebundeld.

4. Wat is het doel?

Politieke partijen zijn de primaire intermediair tussen bestuur en samenleving en dit zal naar het oordeel van het kabinet in elk geval in de toekomst zo blijven. Voor onze democratie en daarmee voor onze overheid zijn krachtige politieke partijen daarmee van groot belang. De Wpp heeft twee hoofddoelen die sterk aan elkaar zijn verbonden. Ten eerste heeft de Wpp tot doel om de onafhankelijke positie van politieke partijen te versterken en de wettelijke regels voor politieke partijen zoveel mogelijk in één wet te bundelen. Het tweede hoofddoel van de Wpp is

¹ Kamerstukken II 2018-19, 32 752, nr. 54

² Eindrapport van de Staatscommissie Parlementair Stelsel, Lage Drempels, Hoge Dijken (Den Haag, 2018), p. 229.

het versterken van onze parlementaire democratie en de weerbaarheid van politieke partijen. Daarbij staat transparantie centraal.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Een goed functionerende parlementaire democratie is van cruciaal belang voor onze democratische rechtsstaat. Het is daarvoor noodzakelijk dat aan de ene kant waarborgen worden ingebouwd voor de onafhankelijke positie van politieke partijen, en aan de andere kant waarborgen voor de transparantie van politieke partijen, voor zover nodig om daarmee bij te dragen aan waarborgen voor een effectieve en representatieve werking van de verkiezingen en eerlijke en integere volksvertegenwoordigers.³

De commissie-Remkes heeft geadviseerd om de regels over politieke partijen in een aparte Wet op de politieke partijen vast te leggen en het kabinet heeft deze aanbeveling overgenomen en aangekondigd aan een dergelijke wet te gaan werken. Bundeling van regels over politieke partijen uit andere wetten (zoals de Wfpp), vergt aanpassing van wetgeving waartoe alleen de formele wetgever gerechtigd is.

6. Wat is het beste instrument?

Vanwege het belang van een onafhankelijke positie van politieke partijen is het voor de democratische rechtsstaat van belang dat op basis van een democratisch proces er duidelijke en transparante regels worden gesteld die voor elke politieke partij gelden. Daarvoor is een wet het beste instrument. Door de regels voor politieke partijen wettelijk te waarborgen wordt de schijn van ingrijpen vanuit de overheid voorkomen, en is het in het uiterste geval aan de rechter om te bepalen of een politieke partij zich aan de wettelijke regels heeft gehouden.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

De nevengevolgen voor burgers zijn een grotere mate van transparantie, en daarmee meer informatie bij het beoordelen van het handelen van een politieke partij. Voor de overheid is een nevengevolg dat de toezicht op de regels voor politieke partijen niet langer meer bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ligt, maar bij een onafhankelijke toezichthouder. Tot slot hebben de oprichting van een onafhankelijke autoriteit en het instellen van een subsidieregeling voor decentrale politieke partijen budgettaire gevolgen. Structureel gaat het om €1.5 miljoen voor de toezichthouder en voor een periode van 3 jaar €8.5 miljoen per jaar voor de subsidie aan decentrale politieke partijen, welke van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden geherprioriteerd. De voorgestelde transparantieregels met betrekking tot de interne organisatie en politieke advertenties zullen leiden tot meer administratieve lasten voor politieke partijen en hun neveninstellingen.

³ Kamerstuk 35 657, nr. 91